

INFORMACIJA

SKAITYMAI IR KONFERENCIJA KONSTANTINUI SIRVYDUI

2012 m. gegužės 9–11 d. Lietuvių kalbos institutas kartu su Anykščių rajono savivaldybe organizavo „Konstantino Sirvydo skaitymus“, skirtus Konstantino Sirvydo (~1580–1631) asmenybės ir darbų sukaktims paminėti: gimimo 430-osios, mirimo 380-osios metinės, pirmajam (senajam) žodynui – 390 metų (~1620), *Dictionarium trium linguarum* – 380 metų (1631).

Gegužės 9 d. Vilniaus šv. Jonų bažnyčioje surengtoje „Konstantino Sirvydo valandoje“ buvo prisimintas ir pagerbtas pirmojo lietuvių kalbos žodyno autoriaus, garsiojo Vilniaus pamokslininko vardas.

Gegužės 10 d. Lietuvių kalbos institute vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Konstantinas Sirvydas – lietuvių leksikografijos pradininkas“. Konferencijos dalyviai iš Lietuvos, Lenkijos, Vokietijos, Vengrijos ir Italijos mokslo institucijų perskaitė 18 pranešimų. Konferenciją rėmė Lietuvos mokslo taryba.

Plenariniame posėdyje Tadeusz Piotrowskis (Vroclavas) kalbėjo apie pirmąjį lietuvių kalbos žodyną europiniame leksikografijos kontekste, lygino jį su panašiais to meto žodynais Lenkijoje, Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje, Nyderlanduose. Christianė Schiller (Berlynas) aptarė abiejų Sirvydo žodynų

skirtumus ir kokią įtaką žodynų lietuviškajai leksikai turėjo tais laikais mokymo tikslais naudoti lenkų–lotynų kalbų žodynai. Zofia Sawaniewska-Mochowa (Varšuva, Bydgoščius) pristatė Varšuvos universiteto ir Krokuvos bibliotekose saugomus Sirvydo lenkų–lotynų kalbų žodyno *Dictionarium Polonolatinum* (1641) egzempliorius, aptarė šio žodyno lenkiškosios leksikos ypatumus. Darius Kuolys (Vilnius), kalbėdamas apie originaliųjų XVII a. lietuviškų pamokslų rinkinį *Punktai sakymų Dievo žodžio*, išryškino barokinį pasaulio ir žmogaus suvokimą, kuris atsispindi Sirvydo tekstuose.

Baroko pamokslų temą toliau plėtojo Viktorija Vaitkevičiūtė (Vilnius), nurodydama Sirvydo postilės vaizdiškumą, kurį siejo su grožiniu tekstu. Plačiau lingvistiniu požiūriu *Punktai sakymų* buvo pristatyti Virginijos Vasiliauskienės (Vilnius) pranešime: kalbėta apie jų turinį, sandarą ir šaltinius. Sirvydas pamoksluose mėgino suderinti mokslininko ir kūrėjo interesus. Jūratė Pajėdienė (Vilnius) bandė pagrįsti mintį, kad Sirvydo pamokslų tekstų konstravimui nemenkos įtakos turėjo autoriaus leksikografinio darbo patirtis, nes pamokslams būdingas konkretumas, glaustumas, dažna sinonimija. Pamokslų lenkišką dalį *Punkty Kazań* analizavo Krystyna Rutkowska (Vilnius).

Diego Ardoino (Piza) papasakojo apie visus Konstantino Sirvydo biogra-

finius duomenis, esančius Romos jėzuitų archyvo (Archivum Romanum Societatis Iesu) rankraštiniuose dokumentuose ir knygoje. Vincentas Drotvinas (Vilnius) aptarė Sirvydo *Dictionarium trium linguarum* (1713) kaip Mažosios Lietuvos XIX a. žodynų šaltinį. Sirvydo žodyno panaudota leksika praplėtė Ferdinando Nesselmanno (*Wörterbuch der Littauischen Sprache*, 1851) ir Frydricho Kuršaičio (*Littauisch–deutsches Wörterbuch*, 1883) žodynų korpusus, išpopuliarino Sirvydo žodyną ir įtvirtino kai kurių jo žodžių vartoseną. Vilma Zubaitienė (Vilnius) analizavo Sirvydo žodyno santykį su Kristijono G. Milkaus žodynu *Littauisch–deutsches und deutsch–littauisches Wörter-Buch* (1800).

Halina Karaś (Varšuva) aptarė Sirvydo *Dictionarium trium linguarum* lenkiškosios dalies mikrostruktūrą ir makrostruktūrą, žodyno santykį su lenkišku šaltiniu – Grzergozo Knapskio lenkų–lotynų–graikų kalbų žodynu. Apie tai, kad Sirvydo žodynas kaip XVII a. *Lexicon Recentis Latinitatis* gali padėti pažinti ir lotynų kalbą, aiškino Mindaugas Strockis (Vilnius). Šiuo metu žodyno 1642 m. leidimas yra VU Skaitmeninės filologijos centro sukurtos duomenų bazės *Thesaurus Latino–Lituanicus* sudėtinė dalis (www.thesaurus.flf.vu.lt). Kaip Sirvydo žodynų leksika pateikta didžiojo *Lietuvių kalbos žodyno* tomuose ir ką reikia tikslinti rengiant šio žodyno elektroninio varianto (LKŽ^e) papildymus, aiškino Gertrūda Naktinienė (Vilnius). Apie Sirvydo darbų leksikos skolinius kalbėjo Nijolė Čepienė (Vilnius).

Włodzimierzo Gruszczyńskio ir Małgorzatos B. Majewskos (Varšuva) pranešimas buvo skirtas rengiamam lenkų kalbos XVII–XVIII a. I pusės žodynui: vienas jo šaltinių yra Sirvydo *Dictionarium Polonolatinum*. Aranka Laczházi (Budapeštas) kalbėjo apie XVI–XVII a. vengrų leksikografiją ir galimas lietuvių ir vengrų kalbų leksikos paraleles (lietuvių kalbos veiksmožodis *versti* ir jo vengriškas atitikmuo *fordít*), o Izabela Winiarska-Górska (Varšuva) kalbos ir stiliaus požiūriu nagrinėjo XVII a. Lietuvos evangelikų reformatų lenkiškas giesmes ir maldas.

Konferencijos tikslas buvo suburti lietuvių ir užsienio kalbininkus, tiriančius Sirvydo raštus įvairiais aspektais. Pagal konferencijos dalyvių pranešimus rengiamas tęstinio straipsnių rinkinio „Leksikografija ir leksikologija“ atskiras numeris „Konstantino Sirvydo darbai ir jo epocha“.

Gegužės 11 d. konferencijos dalyviai, pakviesti Anykščių savivaldybės, aplankė atmintinas Sirvydo vietas, dalyvavo anykštėnų „Konstantino Sirvydo skaitymų“ renginiuose. Po Dabužių Kristaus Žengimo į dangų bažnyčioje aukotų šv. Mišių buvo apdovanoti nacionalinio konkurso „Mano žodynas“ nugalėtojai (konkursą organizavo LKI Lituanistikos židinys ir Leksikografijos centras, Anykščių rajono savivaldybė). Vilniuje ir Dabužiuose šv. Mišias aukojo ir pamokslus sakė šv. Jonų bažnyčios rektorius kunigas Stasys Kazėnas SJ.

Zita ŠIMĖNAITĖ
[zivi@lki.lt]